

www.nobelkitap.com
internetten sipariş için

nobel YAYIN DAĞITIM
NOBEL YAYIN DAĞITIM'ın KATKILARIYLA HAZIRLANMIŞTIR

9. ULUSLARARASI SPOR BİLİMLERİ KONGRESİ

The 9th International Sports Sciences Congress

9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi
Muğla2006

BİLDİRİ KİTABI
Congress Proceedings

3 - 5 Kasım 2006
Muğla Üniversitesi
Atatürk Kültür Merkezi

3 - 5 November 2006
Muğla University
Atatürk Culture Center

9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi
The 9th International Sports Sciences Congress
Muğla University - 2006 - Muğla / Turkey

BİLDİRİ KİTABI
Congress Proceedings

Spor bilimlerinin ışığında;
Serbest zamanı doğru kullanarak
Yaşam kalitesini yükseltmek,
Performansı arttırmak,
Evrensel bilgi ve deneyimleri,
Bilimsel ortamda paylaşmak.

9. ULUSLARARASI SPOR BİLİMLERİ KONGRESİ

MUĞLA
2006

BİLİM KURULU

Dr. ACAR M. Ferit
Dr. AÇIKADA Caner
Dr. AĞAOĞLU S. Ahmet
Dr. AMMAN M. Tayfun
Dr. AŞÇI Hülya
Dr. BAKIR Müslim
Dr. BİÇER Turgay
Dr. BONOV Peter
Dr. ÇAMLIYER Hatice
Dr. ÇOLAKOĞLU Muzaffer
Dr. ÇOTUK Birol
Dr. De KNOP Paul
Dr. DEMİRHAN Gıyasettin
Dr. DOGAN Birol
Dr. DOĞU Gazanfer
Dr. EKENCİ Güner
Dr. EKİCİ Sümmani
Dr. ERGEN Emin
Dr. ERSÖZ Gülfem
Dr. GÜNAY Mehmet
Dr. GÜVEN Özbay
Dr. İKİZLER Can
Dr. İMAMOĞLU A. Faik
Dr. KALDIRIMCI Murat
Dr. KARACABEY Kürşat
Dr. KARAKÜÇÜK Suat
Dr. KASAP Hasan
Dr. KESİM Ümit
Dr. KONUKMAN Ferman
Dr. KORKUSUZ Feza
Dr. KURTZMAN Joseph
Dr. KUTER ÖZTÜRK Fusun
Dr. MENGÜTAY Sami
Dr. MOBLEY Tony
Dr. ÖZÇALDIRAN Bahtiyar
Dr. ÖZER Kamil
Dr. PINAR Salih
Dr. SAYGIN Özcan
Dr. SEVİM Yaşar
Dr. SÖNMEZ TİRYAKİ Gül
Dr. ŞENEL Ömer
Dr. TAMER Kemal
Dr. TAŞKIRAN Yavuz
Dr. TEKİN Ali
Dr. TİRYAKİ Şefik
Dr. TORAMAN N. Füsun
Dr. TUGAY Nazan
Dr. TUNCEL Fehmi
Dr. VAROL Rana
Dr. YETİM Azmi
Dr. YILDIRAN İbrahim
Dr. YILMAZ İlker
Dr. ZİYAGİL M. Akif
Dr. ZORBA Erdal

P-309

KÜRESELLEŞME KISKACINDA KIRKPINAR AĞA'LIĞI

KARAHÜSEYİNOĞLU, M. F. *; YORULMAZLAR, M. *; DAĞLIOĞLU, Ö. *; BOSTANCI, Ö. *

**** Marmara Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, İstanbul.***

Kültürün önemli bir unsuru olan sporun küreselleşme sürecinden etkilenmemesi mümkün değildir. Bu bildiri, özellikle son yıllarda etkileri dikkat çekecek boyutlar kazanan küreselleşmenin yağlı güreşe ve Kırkpınar ağalığına yansıyan sonuçlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Başta medya olmak üzere küreselleştirici araçların her alanda kendini gösteren etkileri geleneksel sporlarda da varlığını hissettirmekte; Türk kültürünün geleneksel öğelerinin taşıyıcısı olan asırlardır toplum tarafından kabul görmüş uygulama biçimlerinde aşınmalar görülmektedir.

Bildiride geleneksel Türk sporları kültüründe önemli bir yeri olan yağlı güreş ve onun en büyük organizasyonu olan Kırkpınar'da "Ağalık" müessesesinde küreselleşme dinamiklerinin yol açtığı dönüşümler incelenmiştir. "Küreselleşme kıskacı" olarak nitelenen süreç piyasa ekonomisi, medya ve siyaset üçgeninde şekillenmektedir. Bu üçgende Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin köklü geleneklerinden olan Kırkpınar Ağa'lığının, Türkiye'de medya tarafından faydası sübjektif değerlendirmelere neden olabilecek, kendine ait yöntemlerle bu geleneksel kurumda ki yapmış olduğu tahribata dikkat çekilmek istenmektedir.

Anahtar kelimeler: Kırkpınar Yağlı Güreşleri, Kırkpınar Ağalığı, Yağlı Güreş, Küreselleşme.

AMAÇ VE YÖNTEM

Bildiride, küreselleşme sürecine bağlı olarak, Türk spor kültürünün pratikleri arasında geleneksel ve töresel/törensel özellikler taşıyan Kırkpınar yağlı güreşlerinin işlevsel olmasa da sembolik öğelerinden birisi olan "Kırkpınar Ağa"lığının çeşitli etkenlere bağlı olarak yıpratılması üzerinde durulmuştur.

Teorik çerçeve oluşturulurken, konuyla ilgili yazılı kaynaklara, çeşitli kaynak eserlere ve alandaki kaynak kişilere başvurularak, "Kırkpınar Ağa"lığının geçmiş uygulamalarına yönelik bilgiler elde edilmiştir. Araştırmacı tarafından ilgili organizasyon alanlarında günümüzdeki uygulamalara yönelik gözlemler yapılmıştır. Elde edilen veriler araştırmanın amaçları doğrultusunda derlenmiştir.

KÜRESELLEŞME KISKACI VE SPOR

Modern kültürün merkezinde küreselleşme, küreselleşmenin merkezinde de kültürel pratikler yatar (23). Küreselleşme süreci; ekonomik sosyal ve kültürel anlamda hızla gelişen iletişim teknolojileri sayesinde sınırların ortadan kalkması ve gittikçe bütünleşen bir dünya hedefi olarak tanımlanabilir. Günümüzde bir yanda ekonomik ve siyasal alanda bütünleşme hedefine doğru adımlar atılırken, diğer yanda bundan etkilenen toplumlar kültürel anlamda farklılıklarını daha da vurgular hale gelmişlerdir (2, 7, 9, 13, 17).

"Küreselleşme kıskacı" olarak nitelenen süreç piyasa ekonomisi, medya ve siyaset üçgeninde şekillenmektedir. Sınır tanımayan uluslararası şirketler ve bunlara bağlı piyasa ekonomisi dünyadaki, ekonomik, siyasal ve kültürel gelişimin olağan seyrini değiştirmiştir. Bu değişimi ve bağımlı koşulları ifade etmek için küreselleşme kıskacı deyimi kullanılmıştır. Küreselleşme sürecine bağıl etkenler sporun; kapsadığı alanı, yapma biçimini, seyir anlayışını, değiştirmekle beraber geleneksel sporlar da, modern sporlar gibi bu süreçten etkilenmiştir. Spor dallarının, kuralların, teknik teçhizat ve ekipmanlarının, seyircilerin, antrenörlerin, sporcuların, medyada temsillerinin, bu sayede oluşan sanayinin, dünyada sınır tanımayan dolaşım ve etkileşimi sporun küreselleşme serüvenini hazırlamıştır (20, 21). Bu çerçevede küreselleşme süreci, kitle iletişim araçları sayesinde oluşan popüler kültür ile belli spor dallarını egemen spor etkinliği ve eğlence kültürü olarak evrenselleştirir, yerel ve geleneksel sporları da aynı oranda zayıflatmış hatta unutulma noktasına taşımıştır (4).

KIRKPINAR'IN DEĞİŞEN GELENEKSEL RİTÜELİ AĞA'LIK

Gelenekler; kültürü oluşturan ve toplumlara farklılık kazandıran unsurlar arasındadır. Sosyolojide gelenek, hukukun kaynakları arasında ve önceki nesillerin kültürel mirasını, ifade eden bir kavramdır (1, 24). Bir davranışın toplumda gelenek olarak sayılabilmesi için; en az üç kuşak boyunca sürüyor olması, yaptırımcı veya kural koyucu olması, geçmişle şimdiki durum arasında bir süreklilik duygusu yaratması gerekliliği üzerinde durulmuştur (18). Spor ile gelenekler arasındaki kültürel dinamiklerin bireyler üzerindeki etkisi üzerinde duran Montherlant, sporun geleneklerden oluştuğunu vurgulamıştır (8).

Türk tarihinde spor denilince hemen akala bu milletin kültürel ve yapısal özelliklerine uygun geleneksel güreşlerin çeşitliliği ve zenginliği gelmektedir (14). Türk Kültürü içerisinde önemli yer tutan "Panayır" güreşlerinin en önemlisi "Kırkpınar Yağlı Güreşleri"dir (11, 16). Geleneksel güreş organizasyonları arasında, dünyanın en eski ve uzun süreden beri yapılma özelliği ile "Guinness" rekorlar kitabına giren Kırkpınar yağlı güreşlerinin başlangıcı bilimsel kaynaklarda Edirne'nin fethinden (1361) öncesine dayanmaktadır (11, 12, 15). Resmi kutlama ve yaygın kullanıma göre 2006 yılında 645. organize edilmiştir.

Yağlı güreşlerin ve özellikle de Kırkpınar'ın yüzyıllardır devam eden köklü gelenekleri vardır (19). Bu geleneklerin en önemlilerinden birisi işlevsel olarak bazı özelliklerini kaybetse de sembolik olarak yaşatılan "Ağa"lık müessesidir. Kırkpınar yağlı güreşlerinin önemli sembollerinden birisi olan "Kırkpınar Yağlı Güreş Ağalığı" seçim kriterleri ile yazılı ve görsel medyada 2000'li yıllara kadar fazla yer alamamıştır (4). Türkiye'de kendine ait bir izler kitle ve yayın anlayışı geliştiren medyanın oluşturduğu "Televole, Süper Vole, Süper Frikik" gibi örnekleri çoğaltılabilecek magazin programlarında (22), Kırkpınar Ağa'lığı geleneğine uygun olmayan bir sunumla yer almıştır. Bu programlar, sermaye ve bazı çevrelerce kontrol edilebilen, "popüler kültür"ün oluşumuna da hizmet etmektedir (6). Önceleri masumane bir televizyon programının ismini ifade eden Televole, sonraları bir zihniyet eğilimi ve kendine özgü bir algılayışı temsil eden sosyolojik olguya dönüşmüştür (5). Sayısı gün geçtikce artan bu tarz programlarla bazı toplumsal değerler, geleneksel ve kültürel olgular yayın formatına uygun olarak yorumlanarak deformasyona uğratılmaktadır (22).

Medya tarafından popüler ürünler olarak üretilip tüketime sunulan olgulardan birisi de "Kırkpınar Yağlı Güreşleri" ve "Kırkpınar Ağalık" müessesesi olmuştur. Güven (1999), Gümüş (1990) ve Atabeyoğlu'na (2000) göre Kırkpınar Ağa'sının bazı görevleri aşağıda derlenmiştir;

- Güreşlerin yapılabilmesi için gerekli ön hazırlıkları yaptırmak,
- Güreşlerin yapılacağı tarihe yakın dönemde, haberciler kanalıyla kırmızı dipli mumlarla konukları güreşlere davet etmek,
- Güreşlere gelen sporcu ve katılımcıların ağırlanması, yemek ve yatacak yerlerinin temin edilmesini sağlamak,
- Örf ve adetlere uygun olarak güreşlerin yapılmasına özen göstermek,
- Pehlivanların ödüllerini temin etmek ve adilane dağıtımını sağlamak,
- Organizasyonun güvenliği ve huzurunu sağlamak ve organize etmek,

Yukarda kısaca maddeler halinde toplamaya çalıştığımız Kırkpınar Ağa'sının yapması gereken bazı görevlere bakıldığında, büyük oranda maharet ve profesyonellik gerektiren meziyetler olduğu görülmektedir. Günümüzde profesyonel manada şirketler kurularak pek çok deneyimli elemanla yürütülen organizasyon işlerinin çoğu Kırkpınar Ağa'sının denetiminde yapılmaktadır. Bütün bunlar sadece açık artırmada çok para vererek ihaleyi kazanan her kişinin altından kalkabileceği boyutta olmadığından yazılı olmayan ama gelenekselleşmiş bazı yetiler gerektirmekteydi.

Geçmiş dönemin gereksinimleri ile günümüz şartları değişmesine rağmen Kırkpınar Ağa'sında bulunmasına özen gösterilen önemli unsurlar, Güven (1999), Gümüş (1990) ve Atabeyoğlu (2000) gibi spor tarihçilerinin eserlerinden aşağıdaki gibi derlenebilir;

- Güreşi gerçekten çok sevmek ve içinde olmak,
- Herkes tarafından tanınıyor olmak,
- Kırkpınar'a yakın köylerde ikamet etmek,
- Toplumda örnek yaşayışı ve davranışı sergilemek,
- Herkes tarafından sevilmek ve sözüne itibar edilmek,
- Çevresinde belli bir saygınlık kazanmış olmak,

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yukarda da belirtildiği üzere, bu tarihi ve geleneksel unvan belirli şartları taşıyan ve bu anlamda bazı sorumlulukları yerine getirebilecek kişilere sembolik açık arttırma törenleri ile cumhur tarafından "layık" görülürdü. Çünkü bu unvan sadece sportif bir organizasyonun sembolik aktörüne değil, aynı zamanda bir sonraki sene yapılacak güreşlerin maddi ve manevi sorumluğunun altından kalkacak üzerinde cumhurun ittifak ettiği kişilere verilirdi. Güreşlerin yapıldığı son gün öğleden sonra bir kuzu arttırmaya çıkarılır adaylar kısa bir attırma yaparlar ve kuzu daha önce belirlenen aday önüne bırakılır ve Ağa seçilmiş olurdu.

Geleneksel seçim kurallarının olduğu günlerden günümüze gelindiğinde, şartların sosyal değişmeye ve daha pek çok faktöre bağıl olarak değiştiği gözlenmiştir. "*Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreş Yönetmeliği "Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleri Ve Kültür Etkinlikleri Ağalık Koç Satış Şartnamesi*" 1991 yılında yönetmelikler çerçevesinde çıkarılarak uygulamaya koyulmuştur. Her yıl tazelenen şartnameye göre; Türk vatandaşı olan her birey Kırkpınar Ağa'lığı için aday olabilir. Aday olan ve arttırmada en fazla parayı vermeyi taahhüt eden her birey yukarda saydığımız yazılı olmayan vasıflar dikkate alınmadan bir sonraki yılın Kırkpınar Ağa'sı olabilmektedir. Daha önceleri bazı ahlaki erdemler gerektiren kurallar bu yönetmelikle en azından resmi olarak aranmaz hale gelmiştir. Modern dünyanın kişilere tanımış olduğu bireysel hak ve özgürlükler çerçevesinde kurallara yani resmi söyleme göre; her Türk vatandaşı Kırkpınar Ağa'lığına aday olunsa bile sembolik bir ritüele dönüşen bu unvan işlevsel olarak hak edilmiş olsa da bu görüş güreş camiasının çoğunluğu tarafından kabul görmez. Bu geleneksel ve kültürel öncelikli kavrayış günümüz insanının demokrasi, insan hakları ve özgürlükleri anlayışıyla çatışmaktadır.

Kırkpınar yağlı güreşlerinin dünyaya tanıtımı ve evrenselleşmesi için medyatik insanların güreşlere davet edilerek veya Kırkpınar Ağa'lığına aday olmasının faydalı olacağı bazı yerel yöneticiler tarafından savunulmuştur *****. Aynı dönemde Kırkpınar yağlı güreşlerinin sembolü olan cazgırların yerine de yine medyada tanınmış bu geleneği bilmeyen ünlü şovmenlerin de bu görevi yapmasının tanıtımda yararlı olacağı benimsenmiştir *****. Bu konuyu gündeme taşıyan medya olayın magazinsel boyutu üzerinde durmakla toplumun zihninde farklı algılamalara neden olmuştur. Magazinleştirilen köklü ve geleneksel yapı, medyanın etkileyici ve farklı imaj oluşturma gücü ile bireyler tarafından yeniden sorgulanmıştır. Kırkpınar yağlı güreşleri gerçekten Ağalık seçim kriterleri ile en azından Türkiye'de geçmiş yıllara oranla çok konuşulmuş ve gündemde kalmıştır.

Geleneksel vasıfları ve ahlaki bazı erdemleri taşımasa da Ağa'lık şartnamesine katılmak isteyen adaylara demokratik haklar ve bireysel özgürlükler çerçevesinde bakıldığında haklı bir gerekçe gibi görünmektedir. Buradaki kavrayış ve algılama geleneksel değerlerin çok önemli olmadığı esas önemli olanın bu güreşlerin evrensel arenaya taşınması hedefine hizmet olduğudur. Fakat sembolik bir ritüele dönüşen bu unvan işlevsel olarak hak edilmiş olsa bile geleneksel vasıflar dikkate alınmadığında geleneksel atmosferini kaybeder.

- Sembolik bir ritüele dönüşen bu unvan işlevsel olarak hak edilmiş gibi görünse de geleneksel ruhunu kaybetmiş olmaz mı?
- Toplumun Kırkpınar Yağlı Güreşlerini ve geleneksel ritüellerini değişik algılamasına neden olan bu gelişme Kırkpınar'ın tanınması ve evrensel arenaya taşınmasında ne kadar faydalı olmuştur?
- Kırkpınar geleneğinin evrenselleşme uğruna deformasyona uğramasına gerek var mı?
- Evrensel olurken töresel, törensel, dini ritüeller neye göre yapılanacak?

Bu sorulara sosyal bilimlerin inceleme yöntemleri kullanılarak bilimsel cevaplar aranmalıdır. Hızla değişen günümüzün küresel dünyasındaki gelişmelerden etkilenmemek mümkün değildir. Milli ve kültürel unsurların giderek zayıfladığı, kültürel sınırların ortadan kalkmaya başladığı bir dönemde, bazı milli sosyo-kültürel süzgeçler uygulanarak olumsuz tehditler aza indirilebilir.

KAYNAKLAR

1. Amman, M. T., Küreselleşmenin Kültürel Boyutları ve Kırkpınar, I. Tarihi Kırkpınar Sempozyumu, Edirne 2005.
2. Amman, M. T., Spor Sosyolojisi, Sporda Sosyal Bilimler, (Edit İkizler H. C.), Alfa Yayınevi, İstanbul 2000.
3. Atabeyoğlu, C., Geleneksel Türk Güreşi ve Kırkpınar, TMOK Yayınları: 5, İstanbul 2000.
4. Aykoç, E., Yamak, S., Söylemez, S., Türk Basınında Kırkpınar: 1946-2005, Uluslararası II. Tarihi Kırkpınar Sempozyumu, 02-04/Temmuz, Edirne, 2006.
5. Eğin O., Televole ve Sonrası Gerçeği Kaybediyoruz, Birikim Dergisi 117 s 104, 1999
6. Erdoğan İ., Alemdar K. : Popüler Kültür ve İletişim, Ümit Yayınları, Ankara 1994.
7. Gelekçi, C., Kürselleşme ve Milli Kültür, Yayımlanmamış Doktora Tezi, H. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 26, Ankara 2003.
8. Gıllet, B., Spor Tarihi, (Çev: Durak M.), Gelişim Yayınları, s, 15, İstanbul 1975.
9. Gökalp, E., Medya ve Spor ya da Spor/Futbol Medyası, Toplum ve Bilim Dergisi, 103, 121-136, 2005.
10. Gümüş, A., Kırkpınar Güreşleri, GSGM Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığı Yayınları: 90, Ankara 1990.
11. Güven Ö., Kırkpınar Güreş Kültürü, Türk Dünyası Tarih Dergisi, 80, s,61-62. 1993.
12. Güven, Ö., Türklerde Spor Kültürü, (Geliştirilmiş İkinci Baskı), s, 81-82 Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Alp Ofset, Ankara 1999.
13. İçli, G., Türk Modernleşme Sürecinin Günümüzdeki Yönelimi, C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 26, 2, Aralık 2002, 245-254.
14. Kafalı M., Tarihteki Türk Sporları,Osmanlıda Spor Sempozyumu, Selçuk Üniversitesi Yayınları, s, 3, Konya 1999.
15. Kahraman A., Cumhuriyet'e Kadar Türk Güreşi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989.
16. Kahraman, A., Osmanlı Devletinde Spor, Kültür Bakanlığı Yayınları, 162, Ankara 1995.
17. Kızılçelik, S., Küreselleşme ve Sosyal Bilimler 2. baskı, s. 17, Anı Yayıncılık, Ankara 2003.
18. Özbudun, S., Bir Yanlış İkilem Geleneksel Kültür Küreselleşen Kültür, Küreselleşme ve Geleneksel Kültür Seksiyon Bildirileri, T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002.
19. Öztek, İ., Çağlar Boyunca Türklerde Spor ve Osmanlı Devletinde yakın Mücadele Sporları, Osmanlıda Spor Sempozyumu, Selçuk Üniversitesi Yayınları, s, 78, Konya 1999.
20. Pala, Ş., Anlam Ufuklarında Bir Kaynaşma, Oyun ve Spor. Toplum ve Bilim Dergisi, 103: 38, 2005.
21. Rowe, D., Popüler Kültürler, Rock ve Sporda Haz Politikası. (Çev. ; Küçük, M.), 1. Basım, Ayrıntı Yayanları, İstanbul 1996.
22. Talimciler, A., Türkiyede Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi, Bağlam Yayıncılık, İstanbul 2003.
23. Tomlinson J., Küreselleşme ve Kültür, (Çev. ; Eker A.), 1. Basım, s. 11, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2004.
24. Yetim, A., Sosyoloji ve Spor, Topkar Matbaacılık, Ankara 2000.

İnternet Adresleri;

***www. aksam. com. tr/arsiv/aksam/2005/05/19/gundem/gundem8. html** (19/05/2005).

***www. mgdmagazin. com/detay. asp?CategoryID=1&ContentID=1870** (31/05/2005).

***http: //edirne. web. tr/News. asp?action=Read&hid=204** (20/05/2005).